

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת תּוֹלְדֵת

כט' חשוון תשפ"ה

הפטירה: מחר חודש

מברכים ראש חודש כסלו שיחול בימים ראשון ושני

המולד בליל ראשון 4:49 15 חלקים

אין אומרים צדקתך

יציאת שבת ר"ת: 17:35

גיליון 891

יציאת השבת:

17:14

ירושלים: 17:15

כניסת השבת:

16:03

ירושלים: 16:00

"בְּתַחֲבֻלוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ מְלָחָמָה"

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

כאשר עשיו מגיע ליצחק אביו לברכה, מתגלה כי אחיו יעקב הקדימו. מצד אחד מודגש כי יצחק חרד 'חרדה גדולה', אך מצד שני יצחק מתבטא בבהירות ביחס לברכת יעקב ואומר 'גַם בְּרוּךְ יְהוָה'. הכיצד? אפשר לומר, כי עד עכשיו חשב יצחק כי עשיו הוא איש השדה הצדיק, אך כעת התברר לו כי טעה ויעקב, שהיה איש תם יושב אוהלים, היה גם איש השדה היודע "להסתדר" בעולם הגדול, וכל זה על פי תורה ומצוות. וכפי שנראה בהמשך בדברי יעקב אבינו: 'עם לבן גרתי' – ואף על פי כן ותרי"ג (אותיות גרתי כמו תרי"ג) מצוות שמרתי.

כאשר מתגלית חכמתו של יעקב, מתגלית זכותו האמתית לברכות כפי שהם נשמעות מפיו של עשיו עצמו: "ויאמר: הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכרתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי". עשיו מודה במכירת הבכורה ולפי זה הוא מודה כי גם הברכות מגיעות ליעקב. עשיו ניבא בלשון אחת ובסגנון אחד, שכן אותיות בכרתי ואותיות ברכתי שוות. לומר לך שבעל הבכורה הוא בעל הברכה.

יעקב הוכיח במעשיו כי הוא ראוי לברכות יותר מעשיו גם אליבא דיצחק, הוא התמודד עם עשיו בחכמה, וכדברי יצחק "בא אחיך במרמה (ובתרגום: בחכמה) ויקח ברכתך" והוכיח כי לא רק בד' אמות של הלכה הוא מצוי אלא גם בעולם המעשה, ולכן דווקא הוא ראוי לברכת אברהם ויצחק ולהמשיך את דרכם של האבות הקדושים. היה כאן ביורר מציאותי בבחינת "כל דאלים גבר", שהסברא העומדת ביסוד העניין היא, שהאדם החושב שלו מגיע באמת הדבר, יעשה כל מאמץ כדי לזכות בו! דווקא יעקב העושה בעורמה מדתו היא מדת האמת. מדת האמת לא תתברר לעולם, במי שלא יעסוק בדרך ארץ ובמסחר, מדת האמת מתבררת דווקא באדם המתמודד על כל צעד ושעל ברמאות ושקר ואף על פי כן שומר על ניקיון מעשיו וטוהר נפשו. כך יעקב אבינו עליו השלום מתמודד במציאות סבוכה זו ויכול לה, זו הסיבה שגם יצחק מודה כי יעקב ראוי לברכות באומרו: "גַם בְּרוּךְ יְהוָה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

יעקב ועשיו - שתי דרכים בעבודת ה'?

התורה מספרת לנו כי יעקב היה איש תם יושב אוהלים, ואילו עשיו היה איש ציד איש שדה. לכאורה, מיוצגות פה שתי סוגי עבודת ה', בדרך לימוד התורה או בדרך של עסקנות ועשייה.

ותלך לדרוש את ה'

לאחר עשר שנות עקרות רבקה נפקדת. ואולם הריונה של רבקה אינו רגוע, עד כדי כך שרבקה אומרת: "אם כן למה זה אנוכי?" משפט זה קשה, שהרי רבקה חכתה כל כך להריון, ולמה יחשב בעיניה צער ההריון כל-כך מול הלידה? על הפסוק: "ויתרוצצו הבנים בקרבה" - מעיר רש"י 'מקרא זה אומר דרשני', ומביא את דרשת חז"ל:

"כאשר היתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת. עוברת על פתחי עכו"ם, עשיו מפרכס לצאת". לפי דרשה זו מובנת תמיהתה של רבקה "אם כן למה זה אנוכי?" רבקה תמדה, איך יתכן שהעובר שבקרבה "מתעורר" בעוברת על פתחי תורה, ואותו עובר מתעורר גם בעוברת על פתחי עבודה זרה?

אפשר לומר על דרך הדרש, שכאשר הרגישה התרוצצות זו גם על פתחי עבודה זרה שאלה: "אם כן למה זה אנוכי?" כלומר, ביודעה כי עתיד להיות לזרעה

ציווי ה' באמונת האל וביחודו "אנוכי ה' אלוקיך", ולפיכך אמרה היא, אם העובר מתעורר לחיים מול פתחי עבודה זרה, א"כ למה זה הציווי 'אנוכי'?

פתרון התעלומה נעשה על ידי הליכת רבקה לדרוש את ה'. בימינו יש בדיקת הדמיה בהריון (אולטרא סאונד), אבל רבקה זוכה לבדיקה רוחנית, שאין עליה עוררין, הרואה לא רק את מצבו הפיזי של העובר, אלא גם את מצבו הרוחני! וכך נאמר לרבקה בבית מדרשם של שם ועבר: "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר".

התעלומה נפתרה, לא מדובר בעובר אחד, אלא בשניים. שניים שיפרדו דרכיהם מבטן ולידה. האחד נוטה מבטן לפתחי תורה והאחר לפתחי עבודה זרה. כבר מנבואה זו יודעת רבקה כי רק בן אחד ימשיך את דרכו של יצחק בדרך התורה והמצוות, ואם נודע לה דבר זה, הרי היא מחויבת לסייע לו בזה.

כיצד יתכן שיצחק אוהב את עשיו? ומדוע דווקא רבקה אוהבת את יעקב? תירוץ פשוט נוכל לומר, כיון שרבקה הלכה לבדה לדרוש את ה' ושמעה את דברי ה' ביד נביאיו שם ועבר, ידעה שהאחד יהיה איש תם יושב אוהלים והשני רשע, ואם יעקב איש צדיק תמים הרי היא יכולה להסיק מה האחר גם מבלי לבדוק את מעשיו.

ויהאב יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב

כי צד יתכן שיצחק אוהב את עשיו? ומדוע דווקא רבקה אוהבת את יעקב? תירוץ פשוט נוכל לומר לפי דברינו הנ"ל. כיון שרבקה הלכה לבדה לדרוש את ה' ושמעה את דברי ה' ביד נביאיו שם ועבר, ידעה שהאחד יהיה איש תם יושב אוהלים והשני רשע, ואם יעקב איש צדיק תמים הרי היא יכולה להסיק מה האחר גם מבלי לבדוק את מעשיו.

נוסף לכך, נוכל לומר, כי רבקה היתה אחות לבן, היא הכירה רמאים מצוין וידעה לזהות אותם, ולפיכך הבחינה בין יעקב לעשיו.

אך עדיין קשה. מילא רבקה יודעת שיש לאהוב את יעקב, אך מדוע יצחק אהב את עשיו? הכתוב מצוין את סיבת הדבר "כי ציד בפיו". וברש"י: "שהיה (עשיו) צד אותו ומרמהו בדבריו" וכבר פירש רש"י "יודע ציד – לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו: אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות".

כי צד בשאלות אלו צד את יצחק? והלא אין מעשרין את המלח והתבן ואין זה אלא עמארצות לשמה! אלא יש לומר ששאלתו של עשיו היתה מתחכמת. הוא טען לפני אביו כי הוא יודע לרומם את החומר הגשמי לרוחני. ואף על פי שהוא איש ציד איש שדה, הרי את השדה הוא הופך לבית מדרש, לאוהל. ודווקא משום כך שאל איך אפשר לרומם מן החומר את המלח ואת התבן, שהרי אין מעשרים אותם, ואילו את יתר גידולי השדה 'מתקנים' על ידי מעשר!

דבר זה, ללא ספק, גרם ליצחק לחשוב שעשיו צדיק גדול היודע לקדש את החומר ולפיכך קרבו ואהבו יותר מיעקב, שהרי להיות צדיק בד' אמות של בית המדרש פחות קשה מלהיות צדיק בשדה, בעולם החומר. בכך הוכיח, לכאורה, עשיו שהוא ראוי לבכורה ולעבודת ה' התלויה בה, כך היה עשיו צד את אביו.

מדוע היה צריך יעקב לעמול על הברכות?

האם לא יכלה רבקה לגלות ליצחק כי היתה לה התגלות נבואית: ורב יעבוד צעיר? מדוע היו צריכות לכהות עיניו של יצחק כדי שיעקב יקבל את הברכות, הרי הקב"ה יכל לתת בלבו לברך את יעקב? והפשוט ביותר אילו יעקב היה נולד ראשון, בכור לעיני הכל! אם כן, מדוע היה צריך יעקב לעמול על הברכות?

ודאי נוכל לענות את אשר כתבנו קודם, כי דוקא בדרך בה היה על יעקב להשיג את הברכות התגלה כוחו כי הוא הראוי להן. עוד נוכל להוסיף, כי אינו דומה דבר שאתה עמל עליו להשיגו למה שבא לך בקלות, שאין אתה מעריך אותו כראוי, רק מה שעמלת עליו בכל כוחך תעריך כיאות.

הלכות פדיון בכור

- א. נאמר בתורה "וידבר ה' אל משה לאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא..." וזו מצות עשה על כל איש מישראל לפדות את בנו הבכור לאמו הישראלית.
- ב. אין פדיון הבן תלוי אלא בפטר רחם, שאם אינו בכור לאם, אף על פי שהוא בכור לאב, וכגון שהאשה היתה נשואה לאדם אחר והביאה ממנו ילד, ונתאלמנה או נתגרשה ונשאת לאחר, ונולד לו בן בכור ממנה, אין צריך לפדותו, מאחר שאינו בכור לאם. ואם יש לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת, חייב לפדות את כולם.
- ג. בן בכור שנולד בניתוח קיסרי, אביו פטור מלפדותו, כי קדושת בכור היא רק כשהוא פטר רחם ונולד באופן רגיל, ולא כשנולד בניתוח קיסרי. וכן הבן שיוולד אחרי בן זה, אינו טעון פדיון, מפני שקדמו אחר.
- ד. כהנים ולויים פטורים מפדיון הבן, ואפילו אם הבעל הוא ישראל, והאמא היא כהנת או לוויה, אין הבן חייב בפדיון, שאין הדבר תלוי באב אלא באם, שנאמר: "פטר רחם בישראל".
- ה. מעיקר הדין די בשיעור שלשים דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, או שיווי השיעור הנ"ל, שהוא כתשעים גרם. אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור, או שיווי, שהוא כתשעים ושלוש גרם כסף טהור. ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת לפדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק, שיעור של כתשעים ושלוש גרם כסף טהור כולל מס ערך מוסף.
- ו. מותר לפדות הבן הבכור במדליות, אף-על-פי שאינם הילך חוקי בשוק, שאין עליהם כל ערך נקוב, ואינם מטבעות רשמיים המונפקים ע"י בנק ישראל. וזאת מאחר שיש בהם כסף טהור בשיווי של חמשת שקלים כסף, וכל זה באופן שבכל מדליה יש כ- 19 גר' כסף טהור, ובחמש מדליות כאלה יש שיווי של כתשעים ושלוש גרם כסף טהור, שיש בזה די לשיעור חמשת שקלים למצות פדיון הבן. ונכון לציין במדליה את הפסוק: "ופדויו מבן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש".
- ז. אין הבכור ראוי לפדיון אלא עד שיעברו עליו שלשים יום, שנאמר "ופדויו מבן חדש תפדה". ואחר שלשים יום יפדוהו מיד שלא ישהה המצוה. ואם חל יום שלשים ואחד להיות בשבת, אין פודין אותו בשבת, אלא ימתין עד יום ראשון.
- ח. כבר פשט המנהג לערוך את פדיון הבן גם בלילה, ולא חוששין למה שכתב הש"ך שהמנהג לפדות את הבן דוקא ביום.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483



עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפורה וידישע לוי. שרה בת שמחה. ביבה אלימלך. עור בן עישה. תקוה בת עזיה. אליה בת גיא. אסתר בת דבבה. מול בת עננה. אברהם בן דוד. רחמים בן סולמנה. דראל בן אביגיל. אליה בת סליחה. ישוראל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת דרל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מייכל. דוד בייטון ח"ו. חוה: יוסף ושרה בן דוד ח"ו. להורות נעדר צה"ל ושבי"ו ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלמן. וכל החסופים והשביים בעזה! לעילוי נשמת: הר"ע יוסף. הר"מ אליה. הרב אברהם עוקרמן. רבי מסעוד מלול. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה ויהודה. סופר מנחם. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שניא אלעזר. מקסים דוד דרעי. נדיר חנוך. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אביאם. אורן מועלם. אליה טייטל. דוד גרוסברג. מירי פולק. מרים קדושים. עמוס דמרי. רבי שלמה סימנצוב משה יהודה. יצחק זק בן סולק. נעים משה. אמנון נסים וסוליקה שושן. אליה טייטל. מירי שושן. יפה גורי. יונה קלון. סיני בת תמו. ליטל שבת משה נעם. חנה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורה. אליה בת פריחה. תירצה ויגדון. אסתר וענבר חנוך. דניאל אלמליח. מנחם הלוי. דוד טייטל. מייכל נעם. אריה בן שמעון. צינה בת דוד. יצחק ולאח אסתר. אלה אדרי. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נעמה בת מנחם. ליאור רחמים. זק טל. עליה מועלם. עליה חן, שרה אוריאל. דוד ופריחה כהן. שמעון בן דרל. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מייכל ועקני. חסיבה ששפוטש. עישה דוד. ברכה סופר. כמיסה דודי. רפי עשור. איתי זפתי. מעיין וסדר עשור. כמיסה כהן. מרים בת דרל. נאור כהן. אילה שחר. אורטל מנחם. יצחק ושמחה אילוז. אורי יצחק אילוז ח"ו. יצחק בן פנעה ילי. ולע"ז: הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שניידר, שושנה רווח, רפאל פריצי, וציליה צילה לבית משפחת ציטרון ח"ו. אברהם ולאח ציטרון ילי.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה